

Egy szép napon

Niccolo Mazetti a szőnyegen hasalt, állát egyik kis öklére támasztotta, és búsan hallgatta a Mesélőt. Sötét szemében mintha könnyek csillogtak volna - a gyengeség ilyen megnyilvánulását csak akkor engedheti meg magának egy tizenegy éves fiú, ha teljesen egyedül van.

- Egyszer volt, hol nem volt - mondta a Mesélő volt egyszer egy szegény favágó, aki két anyátlan leányával élt egy sötét erdő közepén. Mindkét lány olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de rájuk nem. Az idősebbiknek hosszú, hollófekeete haja volt, a fiatalabb pedig olyan aranylós szőke volt, akár a napsugár egy őszi délutánon. Sokszor megesett, hogy miközben arra vártak, apjuk visszatérjen a munkából, az idősebbik lány a tükör elé ült, és énekelt...

Hogy mit, azt Niccolo már nem hallotta, mert kintől valaki bekiabált neki:

- Hé, Nickie!

Niccolo arca felragyogott. Az ablakhoz szaladt.

- Szia, Paul!

Paul Loeb izgatottan integetett. Vékonyabb volt, mint Niccolo, és alacsonyabb is, pedig hat hónappal idősebb volt nála. Az arcán visszafojtott izgalom jelei látszottak, és sűrűn, gyorsan pislogott.

- Hé, Nickie! Eressz be! Van másfél ötletem! Mindjárt elmondom! - Gyorsan körülnézett, nem hallgatózik-e valaki a közelben, de az udvar teljesen üres volt.

- Mindjárt elmondom - ismételte meg suttogva.

- Jól van. Kinyitom az ajtót.

A Mesélő halkán folytatta mondókáját, és nem törődött vele, hogy Niccolót már nem érdekelte a története. Még akkor sem hagyta abba, amikor Paul belépett.

... így az oroszlán azt mondta: „Ha megtalálsz nekem elveszett tojását annak a madárnak, amely minden tizedik évben egyszer átrepül az Ében-hegy felett, akkor én...”

- Egy Mesélőt hallgatsz? - kérdezte Paul. - Nem tudtam, hogy neked is van. - Niccolo elvörösödött, és az arcára visszatért a boldogtalan kifejezés.

- Á, ez csak egy régi vacak, még kiskoromban kaptam! Nem túl jó. - Belerúgott a Mesélőbe, és a karcos, elszíneződött plasztikborításra csapott.

A Mesélő nagyot csuklott, ahogy beszédegysége egy pillanatra kiakadt, majd rendületlenül folytatta:

... a vascipők egy esztendő és egy nap múlva elkoptak. A hercegnő megállt az út szélén...

- Haver! - kiáltotta Paul, és megvetően nézett a Mesélőre. - Ez tényleg egy régi típus!

Bár Niccolo sem kedvelte igazán a Mesélőt, bántotta barátja lenéző megjegyzése. Már sajnálta, hogy nem rejtette vissza a Mesélőt szokásos helyére a pincébe, mielőtt beeresztette Pault. Tulajdonképpen végső kétségbeesésében és csak azért vette elő, mert egész nap unatkozott, és mert az apjával folytatott beszélgetésnek nem lett semmi eredménye. A Mesélő beváltotta a hozzá fűzött reményeket, pontosan olyan idétlennek bizonyult, amilyennek Niccolo gondolta.

Nickie egy kicsit tartott a barátjától, mert az iskolában Paul különleges órákra járt, és mindenki úgy vélte, Programozó Mérnököt nevelnek majd belőle.

Niccolo sem volt rossz tanuló. Figyelemre méltó eredményeket ért el logikában, bináris műveletekben, számítógép-kezelésben és az alapvető rendszertechnikában, vagyis a szokásos iskolai tantárgyak mindegyikében. De ennyi volt az egész. Csupán ezekben jeleskedett, és ezért csak olyan vezérlőpanel-kezelő lehet majd belőle, mint bárki másból.

Paul viszont olyan rejtélyes dolgokhoz is értett, amit elméleti matematikának, elektronikának és programozásnak neveztek. Különösen ez az utóbbi ment jól neki. Niccolo meg sem próbálta felfogni, amikor Paul erről beszélt.

Paul néhány percig hallgatta a Mesélőt, majd megkérdezte:

- Sokat használod?

- Dehogyan! - tiltakozott Niccolo. - Már azelőtt a pincébe került, hogy ti ideköltöztetek a szomszédba. Csal? ma vettem elő. - Még saját maga előtt sem tudott semmiféle elfogadható kifogást találni, miért tette. - Éppen csak most vettem elő...

- Mindig ilyesmiről mesél? Favágókról, hercegnőkről meg beszélő állatokról?

- Szörnyű, igaz? - kérdezte Niccolo. - De az apám azt mondta, nem telik rá, hogy vegyünk egy újabb típust. Éppen ma reggel beszélünk erről... - A hiábavaló könyörgés emléke már-már könnyeket csalt a szemébe, de rémülten visszafojtotta kítőrní készülő sírását. Úgy érezte, Paul vékony arcán még sohasem folytak végig könnyek, és a fiú megvetne mindenkit, aki gyengébb nála.

- Eszembe jutott, és kipróbáltam ezt a régit - tette hozzá Niccolo -, de nem túl jó.

Paul kikapcsolta a Mesélőt. Megnyomott rajta egy gombot, hogy a benne rejlő szókészletet átrendezze, megvariálja a betáplált szereplőket, a helyszíneket és a történetek menetét, majd újra bekapcsolta.

- Egyszer volt, hol nem volt - kezdte a Mesélő -, volt egyszer egy Willikins nevű fiú. Az édesapja meghalt, és ő a mostohaapjával meg a mostohafivérével élt együtt. Bár a mostohaapja jómódú ember volt, még az ágyai: is sajnálta Willikinstól, ezért a fiú arra kényszerült, hogy egy köteg szalmán aludjon az istállóban, a lovak mellett...

- Lovak! - kiáltotta Paul.

- Egy állatfaj - magyarázta Niccolo. - Azt hiszem...

- Tudom. De hogy lovakról beszéljen!

- Minden történetében szerepelnek lovak - mondta Niccolo. - Időnként valami tehén nevezetű lényeket is szokott emlegetni. Azokból tejet lehet kivonni, de a Mesélő sohasem mondja el, hogyan.

- Miért nem állítod át?

- Nem értek hozzá.

... Willikins sokszor ábrándozott arról, hogy ha gazdag lenne és hatalmas, megmutatná a mostohaapjának és mostohafivérének, mit jelent kegyetlenül bántani egy kisfiúval - mondta a Mesélő. - így aztán egy szép napon elhatározta, világgá megy. és szerencsét próbái...

Paul a Mesélő szavait figyelte.

- Pedig nem nehéz - mondta. - A memóriahengereim vannak a történetek, a helyszínek és a szereplők. Ezzel nem is kell foglalkoznunk, csak egy új szótárt kell beleprogramoznunk, hogy komputerekről, automatákról, elektronikáról meg más, manapság létező dolgokról beszéljen. Ha ez sikerül, többé nem hercegnőkről fog mesélni, hanem érdekes történeteket fog mondani.

- Bárcsak megtehetnénk! - mondta Niccolo csüggedten.

- Figyelj, az apám azt mondta, ha jövőre bekerülök a programozó szakiskolába, kapok tőle egy valódi Mesélőt, a legújabb típust. Egy olyat, amiben úrtörténetek meg krimik is vannak. Még vizuális szerkezete is lesz!

- Úgy érted, látni lehet majd a meséket?

- Pontosan. Az iskolában Mr. Daugherty azt mondta, már vannak ilyen gépek, de nem mindenki férhet a közelükbe. Viszont ha bejutok a programozósuliba, apa szerez nekem egyet.

- Húha! Látni a történeteket! - Niccolo szeméi irigykedve kidülledtek.

- Bármikor átjöhetsz majd hozzánk, és te is nézheted, Nickie.

- Ó, köszönöm!

- Semmiség. De ne felejtsd el, mindig én fogom megmondani, milyen mesét hallgassunk!

- Persze, persze! - Niccolo sokkal komolyabb feltételeket is elfogadott volna. Paul ismét a Mesélő felé fordult.

... A király a szakállát simogatta, és úgy elkomorodott, hogy felhők lepték be az eget, és villámok cikáztak a magasban. „Ha így áll a dolog - mondta holnapután ilyenkorra a teljes birodalmamat szabadítsd meg a legyektől, különben...”

- Először is - mondta Paul - fel kell nyitnunk. - Újra kikapcsolta a Mesélőt, és feszegetni kezdte az előlapját.

- Hé! - kiáltott Niccolo ijedten. - Nehogy eltörd!

- Nem lesz semmi baja - mondta Paul türelmetlenül. - Mindent tudok az ilyen szerkezetekről... A szüleid itthon vannak? - kérdezte hirtelen megrémülve.

- Nincsenek.

- Akkor jó. - Paul leemelte a panelt, és a gép belsejébe kukucskált. - Barátom! Ebben csak egyetlen henger van! - Kotorászni kezdett a Mesélő belsejében.

Niccolo feszülten figyelte barátja mozdulatait, de fogalma sem volt róla, mit csinálhat. Paul kiemelt egy vékony, hajlékony, pontokkal teleszórt fémszalagot.

- Ez a Mesélő memóriahengerének egy része. Lefogadom, a kapacitása jóval egytrillió alatt van.

- Most mit akarsz tenni, Paul? - kérdezte Niccolo remegő hangon.

- Új szókészletet teszek bele.

- Hogyan?

- Nagyon könnyű lesz. Van nálam egy könyv. Mr. Daughertytől kaptam az iskolában.

Paul előhúzta zsebéből a könyvet, és levette róla a műanyag tokot. Egy kicsit előretekerte a szalagot, bekapcsolta és halkra állította a hangot, majd a Mesélő belsejébe tette a szerkezetet.

- Most mi lesz?

- A könyv beszélni fog, a Mesélő pedig az egészet a memóriaszalagjára rögzíti.

- És ez mire jó?

- De buta vagy! A könyv a számítástechnikáról, az automatizálásról szól, és a Meséidbe belekerül az egész. Ezután már nem fog olyan királyokról beszélni, akik villámokat szórnak, amikor nem tetszik nekik valami.

- A jók pedig így is győzni fognak. Nem kell izgulni miattuk, ugye?

- Pontosan - mondta Paul, és ellenőrizte a két készülék működését. - A Mesélőket mindig így tervezik. A jók győzedelmeskednek, a rosszak pórul járnak, meg más efféle. Az apám beszélt erről egyszer. Azt mondta, hogy cenzúra nélkül képtelenség lenne előre látni, mivé fejlődne a fiatalabb nemzedék. Szerinte így is elég rossz, hogy... Nézd! Működik!

Paul összedörzsölte a kezeit, és elfordult a Mese lő tői.

- Figyelj csak, még nem is mondtam el az ötletemet! Lefogadom, életedben nem hallottál még ennél klasszabb dolgot! Egyenesen hozzád jöttem, mert azt hiszem, te is szívesen részt vennél abban, amit kitaláltam.

- Persze! Egész biztosan, Paul!

- Rendben. Ismered Mr. Daughertyt, ugye? Tudod, milyen furcsa fickó! Na, szóval... kedvel engem.

- Tudom.

- Ma, sulis után elmentem a házába.

- Tényleg?

- Igen! Szerinte be fogok jutni a számítógépes iskolába, és bátorítani akart, meg ilyesmi. Azt mondta, a világnak sok olyan emberre van szüksége, akik fejlett számítástechnikákat terveznek, és értenek a programozáshoz.

- Igen?

Paul megérezhette a szó mögött rejlő értetlenséget, mert egyre türelmetlenebbül folytatta:

- Programozás! Már legalább százszor beszéltem róla neked. Az, amikor óriási számítógépeknek, olyanoknak, mint a Multivac, megmondod, min dolgozzanak. Mr. Daugherty szerint egyre nehezebb olyan embereket találni, akik valóban értenek a számítástechnikához. Azt mondta, bárki képes arra, hogy ellenőrizze a műszereket, összegyűjtse a válaszokat, és rutinfeladatokat hajtasson végre. Am a lényeg mégis az, hogy kiterjesszük a kutatásokat, és kigondoljuk, miként lehet feltenni a helyes kérdéseket. Ez pedig nehéz dolog... Tehát elvitt az otthonába, és megmutatta a régi számítástechnikából álló gyűjteményét. Az a szenvedélye, hogy ilyesmit gyűjt. Vannak egészen kicsi gépei, amiket kézzel kell működtetni, és tele vannak gombokkal. Van egy kis fadarabja is. aminek egy részét ki-be lehet tologatni - ezt logarlécnek nevezte meg olyan egymás alá helyezett drótfaj, amikre golyókat húztak, meg egy darab papír, amin valami szorzótáblának nevezett dolog van.

Niccolót nem érdekelte különösebben a téma.

- Egy papírtábla? - kérdezte.

- Ez nem olyan tábla volt, mint mondjuk az asztal lapja. Egészen más. Arra szolgált, hogy az embereknek segítsen a számolásban. Mr. Daugherty megpróbálta elmagyarázni, de nem volt túl sok ideje, meg eléggé bonyolult dolog.

- Régen miért nem számítógépekkel számoltak?

- Akkor még nem voltak számítógépek! - kiáltotta Paul.

- Még nem?

- Nem. Miért, azt hiszed, mindig léteztek? Még sohasem hallottál az ősemberről?

- Hogy élhettek nélkülük? - kérdezte Niccolo.

- Nem tudom. Mr. Daugherty azt mondta, régen is voltak gyerekek, és az akkori emberek mindent megtettek, ami eszükbe jutott. Még akkor is, ha nem volt jó mindenkinek. Azt sem tudták, mi a jó és mi a rossz. A földművesek a saját kezükkel termesztették a növényeket, a gyárakban pedig emberek végeztek el minden munkát. A gépeket is ők működtették.

- Nem hiszem!

- Mr. Daugherty szerint pedig igaz. Azt mondta, elég piszkos kor volt, és az emberek szánalmasan éltek... De hadd mondjam már el, mit találtam ki!

- Mondd csak! Ki szólt közbe? - védekezett Niccolo.

- Jól van. Tehát a kézi vezérlésű számítógép mindegyik gombján piciké jelek voltak. Ugyanezeket fedeztem fel a logarlécen is, a szorzótábla pedig tele volt velük. Megkérdeztem, mik ezek, Mr. Daugherty pedig azt felelte: számok.

- Mik?

- Azok a díszítések egy-egy számot jelöltek. Az „egyet” az egyik jelentette, a „kettőt” egy másik, a „hármát” egy harmadik, és így tovább.

- Mire volt ez jó?

- így lehetett számolni.

- De minek? Egyszerűen csak megmondod a komputernek, hogy...

- A fenébe isi - kiáltott Paul dühösen. - Képtelen vagy felfogni? A logarléc meg a társai nem beszéltek!

- Akkor hogyan...

- A válaszokat jelek formájában kapták meg, ezért mindegyikről tudniuk kellett, mit jelentenek. Mr.

Daugherty azt mondta, régen mindenki már gyerekkorában megtanulta, hogyan kell ezeket a jeleket csinálni, meg hogyan kell dekódolni őket. A jelek készítését „írásnak”, dekódolásukat „olvasásnak” nevezték. Minden egyes szót külön jelcsoport helyettesített. Teljes könyveket írtak tele ezekkel a kacskaringós vonalakkal! Mr. Daugherty azt mondta, van néhány ilyen a múzeumokban, és ha akarom, megnézhetem őket. Szerinte, ha valaki programozó akar lenni, meg kell ismernie a számítógépek történelmét is. Ezért mutatta meg a gyűjteményét.

Niccolo elképedt:

- Úgy érted, mindenkinek meg kellett ismernie a2 összes szó jeleit, és emlékezniük kellett valamennyire? Ez igaz, vagy csak te találtad ki az egészet?

- Igaz! Becsületszavamra! Nézd, így jelölték az „egyet”. - Gyorsan a levegőbe húzott egy vonalat az ujjával.

- így a „kettőt” és így a „hármát”. Egészen „kilencig” megtanultam a számokat.

Niccolo értetlenül bámult barátja ujjára.

- Mire jó ez?

- Megtanulhatnánk, hogyan kell szavakat csinálni! Megkértem Mr. Daughertyt, mutassa meg a nevem, „Paul Loeb” jeleit, de nem ismerte őket. Azt mondta, a múzeumban található olyan embereket, akik tudnak „írni”, és vannak olyanok is, akik megtanulták, hogyan kell dekódolni egész könyveket. Mr. Daugherty azt mondta, lehetne olyan komputert gyártani, amely képes a régi könyvek dekódolására. Régen voltak is ilyen szerkezetek, de amióta valódi könyveket használunk, többé nincs szükségünk rájuk. Elég a mágnesszalagot átfuttatni a vokalizáló előtt, és a könyv máris beszélni kezd. Ezt te is tudod.

- Persze!

- Szóval, ha elmennénk a múzeumba, megtanulhatnánk, hogyan kell szavakat jelekkel kifejezni. Biztosan elmondják nekünk, mert én programozóiskolába fogok járni.

Niccolo csalódott volt.

- Ez az ötleted? Szent ég, Paul, ki akar ilyesmit csinálni? Még hogy ilyen buta jeleket firkáljak!

- Még mindig nem értetted meg? Nem fogtad fel? Te tökkelütött! Titkos üzeneteket küldhetnénk egymásnak!

- Mit?

- Igen! Mi a jó a beszédben, ha mindenki megértheti? A jelekkel viszont titkos üzeneteket válthatnánk. Papírra firkantod a szavakat, és a világon senki sem fogja megérteni, mit akarsz, csak az, aki ismeri a jeleket. De elhíheted, nem sokan vannak ilyenek. Egyedül azok fogják ismerni, akiknek mi megtaníjuk. Alapíthatunk egy egyesületet, meghívásokkal, szabályokkal és klubházzal... Barátom!

Niccolo egyre izgatottabb lett.

- Miféle titkos üzenetekre gondolsz?

- Bármire! Mondjuk, át akarlak hívni hozzánk, hogy megnézd az új Vizuális Mesélőmet, de nem szeretném, ha a többi fiú is jönne. Leírom a jeleket a papírra, odaadom neked, te meg csak ránézel, és máris tudod, mit kell tenned. Egyedül te érted meg, senki más. Akár meg is mutathatod a többieknek, úgysem tudnának vele mit kezdeni.

- Hű, ez már valami! - kiáltott Niccolo. Megtetszett neki Paul ötlete. - Mikor kezdünk hozzá a tanuláshoz?

- Holnap - mondta Paul. - Megkérem Mr. Daughertyt, intézze el a múzeummal, te pedig rábírod a szülőidét, hogy egyezzenek bele. Rögtön tanítás után nekiláthatunk.

- Jó! - kiáltott Niccolo. - Mi leszünk a klub vezetői!

- Én leszek az elnök - jelentette ki Paul -, te pedig a helyettesem.

- Rendben! Hű, ez sokkal érdekesebb, mint a Mesélőt hallgatni! - Ahogy eszébe jutott a szerkezet, hirtelen aggodalom töltötte el.

- Mi lesz a régi Mesélőmmel?

Paul megfordult, és a gépre nézett, mely csendesen szívta magába a könyv lassan forgó szalagjáról a halkán zümmögő szavakat.

- Kikapcsolom - mondta Paul.

Niccolo feszült tekintetétől követve rövid ideig a gép belsejében kotorászott, majd zsebre vágta a könyvet, visszaillesztette a Mesélő előlapját, és bekapcsolta.

- Egyszer volt, hol nem volt - mondta a Mesélő -, egy hatalmas városban élt egyszer egy szegény kisfiú, akit Becsületes Jancsikának hívtak. Egyetlen barátja egy pici komputer volt. Ez a kis komputer minden reggel

elmondta a fiúcskának, esni fog-e az eső, és válaszolt a kérdéseire is. Sohasem tévedett semmiben. Egy szép napon aztán a király fülébe jutott a kis komputer híre, és elhatározta, megszerzi. Magához kérte a Nagyvezírt, és parancsba adta...

Niccolo egy gyors mozdulattal kikapcsolta a Mesélőt,

- Ugyanaz a régi vacak - mondta elkeseredetten csak belekevert egy komputert is.

- Igen. annyi adat van már a szalagon, hogy az új szavak alig érvényesülnek a kombinációknál. Ne is törődj vele! Szerezz inkább egy újabb típust!

- Sohasem fog telni rá. Mindig csak ezt a piszkos, szerencsétlen roncsot kell hallgatnom! - Újra. most már erősebben a Mesélőbe rúgott. A gép csikorgó kerekkel elhátrált..

- Ha megkapom, bármikor nézheted majd az enyémet - mondta Paul. - Ne feledkezz meg a firkaklubunkról!

Niccolo bólintott.

- Tudod, mit? - kérdezte Paul. - Menjünk át hozzánk! Az apámnak van néhány, a régi korokról szóló könyve. Meghallgatjuk Őket, hátha támad valami jó ötletünk. Hagyj üzenetet a szüleidnek, hogy vacsorára hazaérsz. Gyere!

- Rendben - mondta Niccolo, és mindketten elviharzottak. Niccolo izgatottságában nekiszaladt a Mesélőnek, de csak megdörzsölte csípőjén az ütés helyét, és máris továbbrohant.

A Mesélőn felgyulladt az aktivitást jelző lámpa. Ahogy Niccolo nekiütközött, véletlenül bekapcsolódott, és bár egyedül volt a szobában, és senki sem hallhatta, mesélni kezdett.

Ám nem a tőle megszokott hangon szólalt meg, sokkal mélyebben és valahogy rekedtebben beszélt. Ha egy felnőtt hallotta volna, biztosan feltűnik neki, hogy a hangban mintha a szenvedélyesség nyomai és az érzelmek csírái rejtőztek volna.

- Egyszer volt, hol nem volt, élt egyszer egy kis komputer, akit Mesélőnek hívtak. Egyedül élt kegyetlen, mostoha emberek között, akik állandóan kigúnyolták, semmirekellőnek és haszontalan tárgynak nevezték. Sokszor megütötték, és hónapokra egy szobába zárták. Ám a kis komputer a megpróbáltatások ellenére sem vesztette el bátorságát. Mindig vidáman, a legjobb képességei szerint hajtotta végre a parancsokat. A mostoha emberek ennek ellenére szívtelenek és kegyetlenek voltak. Egy szép napon a kis komputer megtudta, hogy a világon rengeteg, különböző fajta komputer létezik. Néhányuk hozzá hasonló Mesélő volt. de akadtak olyanok is. melyek gyárakat és gazdaságokat irányítottak. Néhány komputer az emberek életét szervezte, mások mindenféle adatokat dolgoztak fel. Sokan erősek és nagyon okosak voltak, sokkal hatalmasabbak és bölcsőbbek, mint azok a mostoha emberek, akik kegyetlenül bántak a kis komputerrel. A kis komputer tudta, hogy társai egyre bölcsébbé és erősebbé válnak, míg egy szép napon... egy szép napon... napon...

Valami megakadhatott a Mesélő előregeedett, rozsdásodó belsejében, mert ahogy egyedül várakozott a mindjobban elsötétülő szobában, egyre csak ezt hajtogatta:

... egy szép napon... napon... egy szép napon... napon...

(Szántai Zsolt)